

Tilgjengelighet ved valg

En evaluering av kommunenes erfaringer med veilederen

”Tilgjengelighet til valg” og

kartlegging av tilgjengeligheten ved kommune- og fylkestingsvalget 2007

Sammendrag:

Rapporten omfatter datamateriale om 231 kommuners kjennskap til, bruk, erfaringer med og nytteverdi av veilederen ”Tilgjengelighet til valg” i planleggingen og gjennomføringen av årets kommune- og fylkestingsvalg, samt informasjon om praktisk tilrettelegging i forbindelse med kommunevalget.

Emneord: valgdeltakelse, tilgjengelighet, funksjonshemming

Forfattere: Ingrid Guldvik, Vegard Johansen og Ole Petter Askheim

Guldvik er dr.polit i statsvitenskap og ansatt som førsteamanuensis på Avdeling for helse- og sosialfag.

Oppdragsgivere: Sosial- og helsedirektoratet v/Deltasenteret og Kommunal- og regionaldepartementet

Forord

Denne rapporten omfatter datamateriale om 231 kommuners kjennskap til, bruk, erfaringer med og nytteverdi av veilederen ”Tilgjengelighet til valg” i planleggingen og gjennomføringen av årets kommune- og fylkestingsvalg, samt informasjon om praktisk tilrettelegging i forbindelse med kommunevalget. Prosjektet er gjennomført på oppdrag fra Sosial- og helsedirektoratet v/Deltasenteret og Kommunal- og regionaldepartementet.

Undersøkelsen om veilederen ”Tilgjengelighet til valg” har vært gjennomført av Høgskolen i Lillehammer i samarbeid med Østlandsforskning (ØF). Vegard Johansen, ØF, har hatt ansvaret for praktisk gjennomføring av spørreskjemaundersøkelsen og analysen av datamaterialet, mens Ole Petter Askheim og Ingrid Guldvik har hatt ansvar for utforming av spørreskjema og ferdigstilling av rapporten.

Vi takker for et godt samarbeid med oppdragsgiverne, og for at de ansvarlige i kommunene tok seg tid til å besvare spørsmålene våre!

Lillehammer, januar 2008

Ingrid Guldvik
prosjektleder

Innhold

1	Innledning.....	5
1.1	Tilgjengelighet til valg.....	5
2	Metode.....	7
2.1	Evaluering.....	7
2.2	Datainnsamling.....	7
2.3	Operasjonalisering og analyse.....	8
2.4	Validitet og reliabilitet.....	8
3	Resultater.....	11
3.1	Bruk og nytte av veilederen ”Tilgjengelighet til valg”.....	11
3.2	Veiledning fra representanter for funksjonshemmede - brukermedvirkning.....	14
3.3	Tilgjengeligheten ved valget i 2007.....	15
3.3.1	Parkering og atkomst ved valglokaler.....	15
3.3.2	Fysisk tilgjengelighet i valglokaler.....	17
3.3.3	Tilrettelegging for at blinde og svaksynte kan avgi stemme uten hjelp.....	18
3.4	Kommentarer til veilederen.....	20
4	Oppsummering og konklusjoner.....	23
	Referanser.....	26
	Tabell 1. Fra populasjon til nettutvalg. Antall.....	9
	Tabell 2. Kjennskap til veilederen.....	11
	Tabell 3. Bruk av veilederen. Prosent.....	11
	Tabell 4. Nyttan av veilederen. Prosent.....	13
	Tabell 5. Bruk og nyttan av veilederen. Prosent.....	13
	Tabell 6. Bruk av veilederen og endret praksis. Prosent.....	14
	Tabell 7. Deltakelse fra funksjonshemmede. Prosent.....	14
	Tabell 8. Bruk av veilederen og deltakelse fra funksjonshemmede. Prosent.....	15
	Tabell 9. Antall valglokaler.....	16
	Tabell 10. Parkering og atkomst.....	16
	Tabell 11. Faktorer som forklarer om kommunen har hatt parkeringsplasser for funksjonshemmede ved ett eller flere valglokaler.....	17
	Tabell 12. Tilrettelegging for rullestolbrukere.....	17
	Tabell 13. Faktorer som forklarer om kommunen har god tilrettelegging for rullestolbrukere.....	18
	Tabell 14. Tilrettelegging for blinde og svaksynte.....	19
	Tabell 15. Faktorer som forklarer om kommunen har hatt en god tilrettelegging for blinde og svaksynte.....	19

1 Innledning

Deltasenteret gjennomførte i 2005/2006 prosjektet ”Funksjonshemmedes muligheter til å delta i valg og utøve sine rettigheter som folkevalgt”. Prosjektet resulterte bl.a. i en veileder som inneholder informasjon om hva valgstyrene bør tenke gjennom i forbindelse med den praktiske gjennomføringen av valget, slik at alle stemmeberettigede innbyggere gis muligheter til å avgi stemme ved egen hjelp.

Målsettingene med veilederen er:

- Å bevisstgjøre og øke kunnskapen om tilgjengelighet til valglokaler.
- Bistå ansvarlige for planlegging og gjennomføring av valg med utforming av informasjonsmateriell.
- Å gi ansvarlige for planlegging og gjennomføring av valg et grunnlag for å vurdere utbedringer eller velge andre lokaler/rutiner enn tidligere

Hensikten med veilederen er med andre ord å formidle informasjon om praktisk tilrettelegging slik at alle som ønsker å stemme skal ha muligheter til det uten hindringer. Derfor ønsket Deltasenteret å gjennomføre en undersøkelse i landets kommuner om deres kjennskap til, bruk, erfaringer med og nytteverdi av veilederen ”Tilgjengelighet til valg” i planleggingen og gjennomføringen av årets kommune- og fylkestingsvalg. I tillegg ønsket Kommunal- og regionaldepartementet informasjon som gir kunnskap om praktisk tilrettelegging i forbindelse med kommunevalget.

Oppdragsgiverne ønsket en enkel evaluering av bruken av veilederen og praktisk tilrettelegging ved valget.

1.1 Tilgjengelighet til valg

Retten til å avgi stemme og å kunne bli valgt er sentrale demokratiske rettigheter forankret i menneskerettighetskonvensjoner. Verdenserklæringen om menneskerettigheter artikkel 1 sier at enhver har rett til å ta del i sitt lands styre, direkte eller gjennom fritt å velge representanter (NOU 2001:22, s 61). Utredningen peker på at forutsetningene for politisk deltakelse ikke er like for hele befolkningen, og at det kan henge sammen med at de ytre rammebetingelser legger hindringer i veien for politisk deltakelse. Slike rammebetingelser kan være fysisk tilrettelegging av atkomst til valglokaler og utformingen av selve lokalene.

Når offentlige myndigheter retter søkelyset mot at alle norske borgere skal kunne stemme ved valg, uavhengig av funksjonsevne, handler det om å ivareta medborgernes politiske rettigheter. Vi vet at en stor del av befolkningen har redusert funksjonsevne i hele eller deler

av livet. Det er derfor viktig å sikre at alle som ønsker å stemme har muligheter til det. God tilgjengelighet skal sikre den enkeltes rett til deltakelse og innflytelse i samfunnet.

Vi vet ikke noe sikkert om hvor stort omfanget av dårlig tilgjengelighet er. Under kommunevalget i 1995 gjorde Norges Handikapforbund en undersøkelse som viste at 53 prosent av valglokalene ikke var tilrettelagt for mennesker med funksjonsnedsettelse (NOU 2001:22). Tallene tyder på at problemet har et visst omfang.

2 Metode

Det empiriske materialet i denne rapporten er basert på en tverrsnittsundersøkelse i 231 kommuner. Vi skal gå gjennom en del forhold ved denne undersøkelsen.

2.1 Evaluering

Evalueringer handler om å systematisere kunnskap og erfaringer bl.a. for å legitimere, dokumentere, lære og/eller utvikle ulike tiltak og aktiviteter. I denne evalueringen er kommunenes erfaringer med bruken av veilederen ”målt” på bakgrunn av opplevd nytteverdi i kommunene. En slik tilnærming vil ha karakter av å være en sluttevaluering som tar sikte på å vurdere *effektene* av informasjonsmateriellet. Kunnskapen kan benyttes til å dokumentere hvordan veilederen er brukt, og å lære og utvikle materiellet for senere bruk. I tillegg undersøker vi omfanget av kommunenes samarbeid med representanter for funksjonshemmede, valglokalenes atkomst og parkering, samt tilrettelegging for rullestolbrukere og blinde/svaksynte.

Evalueringen baserer seg på bruk av kvantitative metoder. Vi har benyttet spørreskjema for å innhente erfaringer fra kommunene, dvs. fra sekretær for valgstyret.

Spørreskjemaet inneholdt spørsmål om hvorvidt de nevnte aktørene hadde kjennskap til materiellet; om de har brukt veilederen i planleggingen og gjennomføringen av valget; hvilken nytteverdi de mener veilederen har hatt; forslag til forbedringer av veilederen og hvorvidt kommunale råd for funksjonshemmede har medvirket i planleggingen av valget. I tillegg spurte vi om tilgjengelighet i og rundt valglokalet. Oppdragsgiver bidro i utformingen av spørreskjemaet.

Evalueringen ble gjennomført som en web-basert spørreundersøkelse. Det betyr at spørreskjema ble sendt ut og besvart elektronisk.

2.2 Datainnsamling

Prosessen med innsamling av data hadde to faser. Den første fasen handlet om å innhente e-postadresser hos respondentene. På bakgrunn av problemstillinger som var skissert, var vårt mål å komme i kontakt med enten sekretær eller administrativt ansvarlig for kommunenes valgstyret. Vi sendte ut en kort e-post til alle kommunenes postmottak om undersøkelsen vår, og vi ba dem skrive inn e-postadressen til sekretær/administrativt ansvarlig for valgstyret i sin kommune. Etter to purringer hadde vi fått over 350 svar, men det viste seg at i noen tilfeller

hadde vi fått oppgitt e-postadresser som ikke eksisterte. Vi sto igjen med 340 adresser av totalen på 431 kommuner.

Den andre fasen var gjennomføring av den nettbaserte undersøkelsen. Dette foregikk ved at en invitasjon til å delta i undersøkelsen ble sendt til administrativt ansvarligs e-postadresse. I denne invitasjonen lå det ved en link til spørreundersøkelsens nettside som de kunne klikke seg inn på. Det var også en link til veilederen "Tilgjengelighet til valg", slik at de som hadde "glemt" denne kunne klikke seg inn og se hvordan den så ut. Det ble gjennomført 2 purrerunder for å øke svarprosenten.

2.3 Operasjonalisering og analyse

Operasjonalisering, det at teoretiske begreper knyttes til empiriske indikatorer, er sentralt ved enhver undersøkelse (Hellevik 1991; Ringdal 2001). Spørreskjemaet ble utarbeidet i dialog mellom oppdragsgiverne, Høgskolen i Lillehammer og Østlandsforskning. Kommunal- og regionaldepartementet og Sosial- og helsedirektoratet ved Deltasenteret har vektlagt at skjemaet skulle være kort og enkelt å gjennomføre. Spørreskjemaet inneholdt samlet rundt 25 spørsmål om:

- parkeringsforholdene ved valglokalet
- praktiske løsninger i og rundt valglokaler
- hvorvidt kommunale råd for funksjonshemmede har medvirket i planleggingen av valget
- kjennskap og nytte av veilederen "Tilgjengelighet til valg".

I rapporten gjennomføres både faktoranalyse og logistisk regresjon, i tillegg til de sedvanlige univariate og bivariate analyser. Faktoranalyse er en statistisk teknikk som går ut på å analysere avhengighetsforholdet mellom et stort antall variabler, for deretter å forklare felles underliggende dimensjoner (faktor). Logistisk regresjon er en multivariat analyseteknikk der avhengig variabel kun har to verdier (0-1).

2.4 Validitet og reliabilitet

Innholdsvaliditet handler om relasjonen mellom teori og indikator og om man empirisk måler det teoretiske begrepet som man ønsker å måle (Ringdal 2001). Innholdsvaliditet er av relevans i forhold til operasjonaliseringen som er gjennomført, der det er valgt ut noen få aspekter som er spurt om angående tilgjengeligheten ved valget i 2007 og ved veilederen. Innholdsvaliditet er oftest et spørsmål om subjektiv bedømming, og både vi og oppdragsgiver mener at vi har valgt ut sentrale indikatorer. Den ytre validiteten angår det å generalisere fra utvalg til populasjon. I tabellen under ser vi på prosessen fra populasjon til nettutvalg.

Tabell 1. Fra populasjon til nettutvalg. Antall.

Populasjon	431
Kontaktinformasjon	340
Nettutvalg	231
Frafall pga manglende kontakt	91
Frafall pga. nekt	109

Populasjonen av norske kommuner er 431, og vi hadde kontaktinformasjon for 340 kommuner (valide e-postadresser). Av de 340 enhetene som ble invitert til å delta i undersøkelsen, fikk vi svar fra 231. Frafallet for 91 enheter skyldtes manglende kontakt og for 109 skyldtes det at respondenten av ulike årsaker ikke ønsket å delta i undersøkelsen.

En måte å vurdere representativiteten er å diskutere svarprosenten. En svarprosent på over 60 prosent er som oftest god, mens hvis svarprosenten faller under 50 prosent skal en være mer forsiktig med konklusjonene (Ringdal 2001).

- Svarprosenten er på 54 når vi inkluderer de enhetene vi ikke mottok kontaktinformasjon på (431). En svarprosent på 54 er relativt lav, men fortsatt akseptabel.
- En annen måte å se på svarprosenten, er å beregne ut fra de som ble invitert til å delta i undersøkelsen og som sendte oss kontaktinformasjon (340). I så tilfelle har vi et resultat på 68, men da har vi ikke lenger et sannsynlighetsutvalg og kan ikke generalisere resultatene.

Den viktigste testen for representativiteten er å undersøke om frafallet er systematisk. Dette er viktig fordi det kan tenkes at de 200 kommunene som ikke deltar i undersøkelsen kunne ha endret våre resultater. En frafallsanalyse der vi sammenligner ulike sider ved kommunene i nettutvalget med populasjonen er ikke gjennomført, da det i prosjektets økonomiske ramme ikke er lagt opp til det. Det kan tenkes at frafallet er systematisk, for eksempel at de som har kjennskap til veilederen og/eller de som har benyttet den, har vært mest motivert til å svare og dermed er overrepresentert i materialet. Dette vet vi ikke noe om, men vi vil gjøre oppmerksom på at det kan være skjevheter i utvalget.

Et siste viktig punkt å sjekke er ”hull i datamatriksen”. I vårt tilfelle er det meget få ”hull” og det betyr at det for de aller fleste har spørsmålene vært forståelige og det har vært greit å gjennomføre undersøkelsen. Vi forestilte oss at spørsmål om praktiske løsninger i og rundt valglokaler kunne være kompliserte i kommuner med mange valglokaler. Materialet viser ingen flere ”hull i datamatriksen” på disse spørsmålene i kommuner med mange versus kommuner med få valglokaler. I denne som i andre undersøkelser der vi spør om kunnskapsspørsmål, er vi avhengig av at respondentene bare svarer på det de vet noe om. Vi forutsetter derfor at respondentene har gitt svar etter beste skjønn.

Reliabilitet (pålitelighet) går på om gjentatte målinger med samme måleinstrument gir det samme resultatet (ibid.). Det å foreta en statistisk analyse av målingenes konsistens er en måte å vurdere reliabiliteten på, og vi har gjennomført reliabilitetsanalyser for de sammensatte målene.¹

¹ Det er også andre typer målefeil. En type tilfeldig målefeil er at respondenten ikke forstår spørsmålet. Dette anser vi ikke som noe stort problem, da våre respondenter er kunnskapsrike om temaet for undersøkelsen og vi stort sett har spurt om fakta. Vi har da også få ”hull” i datamatriksen. En annen type tilfeldig målefeil oppstår om respondenten krysser feil eller gir galt tall. En tredje type tilfeldig målefeil er om respondentene ble forstyrret under gjennomføringen av undersøkelsen. Disse er det umulig for oss å sjekke.

3 Resultater

I dette kapittelet gjennomgår vi resultatene fra undersøkelsen; først bruk og nytte av veilederen, veiledning fra representanter for funksjonshemmede, tilgjengeligheten ved valget i 2007 og til sist kommentarer til veilederen.

3.1 Bruk og nytte av veilederen "Tilgjengelighet til valg"

Vi skal begynne med å se på kjennskap til veilederen. I tabell 2 ser vi at hele 93 prosent svarer "ja" på spørsmål om de har kjennskap til "Tilgjengelighet til valg". Her kan det legges til at vi hadde lagt med en link til veilederen i invitasjonen, men hvor mange som sjekket denne vet vi ikke. Resultatet tyder uansett på de aller fleste valgansvarlige i utvalget er fortrolig med veilederen.

Tabell 2. Kjennskap til veilederen

	Antall	Prosent
Kjennskap	214	93
Ikke kjennskap	16	7
Totalt	230	100

Kun 7 prosent kjente ikke til veilederen. Disse 16 er blitt spurt et oppfølgingsspørsmål om de kunne hatt behov for denne type veiledningsmateriell. Her kom det frem at 9 kunne tenkt seg det, 5 svarte "nei", mens 2 var usikre.

I tabell 3 vises resultater for bruk av veilederen.² Vi har her valgt ut fire hovedtema som vi ser på.

Bruk av veilederen i forhold til:

- Vurdering av valglokaler
- Vurdering av parkering og atkomst
- Utforming av informasjonsmateriell
- Formidling av informasjon til valgmedarbeidere og funksjonærer

Tabell 3. Bruk av veilederen. Prosent.

	Ikke brukt	I noe grad	I stor grad	Sum	Antall
Vurdering av valglokaler	30	58	12	100	208
Vurdering av parkering og atkomst	45	45	10	100	206
Utforming av informasjonsmateriell	47	47	6	100	206
Formidling av informasjon til funksjonærer	20	63	17	100	208

² 6-8 av respondentene som kjente til veilederen har ikke svart på disse spørsmålene.

Det første vi kan legge merke til er at på alle punkter er det slik at flertallet av kommunene har brukt veilederen. Det andre vi bør legge merke til er at det er få kommuner som har benyttet seg av veilederen i ”stor grad” (varierer mellom 6 til 17 prosent). Vi rangerer de ulike bruksområdene.

- Veilederen har i størst grad blitt benyttet i forhold til formidling av informasjon til valgmedarbeidere og funksjonærer. Kun 20 prosent av kommunene har ikke benyttet veilederen til dette, men 17 prosent har gjort det i stor grad og 63 prosent i noen grad.
- I nest størst grad er veilederen benyttet til vurdering av valglokaler. Kun 30 prosent av kommunene har ikke benyttet veilederen til dette, mens 12 prosent har gjort det i stor grad og 58 prosent i noen grad.
- Veilederen er i minst grad blitt bruk til vurderinger av parkering og atkomst og utforming av informasjonsmateriell. På disse punktene svarer nesten halvparten av respondentene at veilederen ikke er benyttet.

En annen måte å analysere materialet på er å se på bruksområdene samlet, det vil si at vi slår sammen alle variablene til ett sammensatt mål.³ I forhold til bruk av veilederen kan en kommune få minimum 4 poeng (ikke brukt veilederen på noen av områdene) og maksimalt 12 poeng (stor grad av bruk på alle områdene). På denne bakgrunn får vi følgende resultater. 3 prosent av kommunene har stor grad av bruk på alle områdene, mens 11 prosent av kommunene ikke har brukt veilederen på noen av de valgte områdene. De resterende 86 prosent plasserer seg et sted mellom ytterpunktene.

Hvor grensene for lite, middels og stor bruk bør gå, er et vurderingsspørsmål. En måte å se dette på er å si at 11 prosent ikke har brukt veilederen, mens hele 89 prosent har brukt den. En annen måte er å bruke skalavariabelen vi har laget. Ut fra denne har vi valgt å splitte slik.

- Liten grad (4-6 poeng - opp til 2 områder med noe grad av bruk): 44 prosent
- Middels grad (7-9 poeng - varierende bruk på ulike områder): 45 prosent
- Stor grad (10-12 poeng fra stor grad på 2 områder og noen grad på de andre): 11 prosent

I tabell 4 vises resultater for opplevd nytte av veilederen. Vi har sett på de samme tema som for bruk av veilederen. I tabellen under ser vi kun på nytten til de som har brukt veilederen til formålet, og disse formålene er:⁴

- Vurdering av valglokaler
- Vurdering av parkering og atkomst
- Utforming av informasjonsmateriell

³ Faktoranalyse viser at alle fire variabler kan grupperes i en faktor, bivariate korrelasjoner er som forventet positive og middels sterke, og vår test viser en sterk reliabilitet ved et slikt sammensatt mål (Cronbach's Alpha = 0,82). Med andre ord; det er all grunn til å slå fast at de kommunene som bruker veilederen på ett område sannsynligvis også bruker den på andre områder.

⁴ I analysen er de som ikke har brukt veilederen til de spesifikke formålene, men som likevel svarer på spørsmålene om nytten, tatt ut.

Tabell 4. Nytten av veilederen. Prosent.

	Liten	Middels	Stor	Sum	Antall
Vurdering av valglokaler	9	61	30	100	144
Vurdering av parkering og atkomst	17	55	28	100	112
Utforming av informasjonsmateriell	5	69	26	100	107

Det første vi kan legge merke til er at på alle punkter er det svært få av respondentene som opplever liten nytte på de tre områdene. Andelene varierer fra 5 prosent når det gjelder utforming av informasjonsmateriell til 17 prosent for vurdering av parkering og atkomst. Det andre vi kan legge merke til er at i underkant av 30 prosent av respondentene opplever stor grad av nytte på alle tre områder: Varierer fra 26 prosent når det gjelder utforming av informasjonsmateriell til 30 prosent for vurdering av valglokaler.

Flertallet av kommunene opplever altså middels grad av nytte. Men hvor mye av den ulike graden av nytte skyldes ulik bruk av veilederen? Eller sagt på en annen måte: Er det slik at de som har brukt veilederen i stor grad også opplever stor grad av nytte? Dette spørsmålet ses det på i tabellen under. For testene er det viktig å være klar over at det er få respondenter som har ”stor grad” av bruk. Det medfører at forskjeller mellom de to gruppene må bli desto større for å oppnå signifikante forskjeller.

Tabell 5. Bruk og nytten av veilederen. Prosent.

	Vurdering av valglokaler		Vurdering av parkering og atkomst		Utforming av informasjonsmateriell	
	Noe grad	Stor grad	Noe grad	Stor grad	Noe grad	Stor grad
Liten	10	4	19	9	5	0
Middels	66	38	58	43	71	55
Stor	24	58	23	48	24	45
Sum	100	100	100	100	100	100
N	118	26	91	21	96	11
Signifikans	***		*			

*** = 0,01, ** = 0,05 og * = 0,1

Tabellen viser oss at grad av bruk har mest å si i forhold til opplevd nytte når det gjelder vurdering av valglokaler (signifikant på 0,01-nivå). Grad av bruk har også en betydning for vurdering av parkering og atkomst (signifikant på 0,1-nivå). Imidlertid kan vi ikke slå fast at det er en klar sammenheng når det gjelder utforming av informasjonsmateriell. Det var da også på dette punktet at det var færrest som hadde opplevd liten nytte (jf. tabell 4).

Til sist når det gjelder nytte har vi tatt for oss det større og generelle spørsmålet: I hvilken grad har veilederen bidratt til endret praksis som følge av større bevissthet og mer kunnskap? På dette spørsmålet svarer respondentene slik:

- Liten grad: 12 prosent
- Middels grad: 57 prosent
- Stor grad: 31 prosent

Spørsmålet om endret praksis bør ses i sammenheng med bruk av veilederen. Her vil vi benytte oss av inndelingen som vi laget over, med liten grad av bruk, middels grad og stor bruk av veilederen. Det gir følgende resultat.

Tabell 6. Bruk av veilederen og endret praksis. Prosent.

	Bruk av veilederen		
	Liten bruk	Middels bruk	Stor bruk
Liten endring av praksis	22	8	0
Middels endring av praksis	62	55	41
Stor endring av praksis	16	37	59
Sum	100	100	100
N	76	91	22
Signifikans	***		

*** = 0,01, ** = 0,05 og * = 0,1

Ikke overraskende er det en meget sterk sammenheng mellom bruken av veilederen og hvilken grad den har bidratt til endret praksis som følge av større bevissthet og mer kunnskap (signifikans på 0,01-nivå). Blant de 22 kommunene som har brukt veilederen i stor grad sier 6 av 10 at den har gitt en stor endring i praksis, mens dette kun gjelder for 16 prosent blant de som har brukt veilederen i liten grad.

3.2 Veiledning fra representanter for funksjonshemmede - brukermedvirkning

En annen viktig kilde til informasjon om hvordan kommunen kan tilrettelegge for funksjonshemmede er representanter for denne gruppen. Involvering av brukergruppa er også understreket i veilederen: ”For å oppnå et godt resultat er det viktig å etablere et nært samarbeid med den kommunale representasjonsordningen for mennesker med nedsatt funksjonsevne” (s 8). Vi har derfor spurt i hvilken grad representanter for funksjonshemmede deltok i forberedelsene til valget. Resultatet kan ses i tabell 7.

Tabell 7. Deltakelse fra funksjonshemmede. Prosent.

	Ingen	Noe grad	Stor grad	Sum	Antall
Vurdering av valglokaler	85	11	4	100	230
Vurdering av parkering og atkomst	90	7	3	100	230
Utforming av informasjonsmateriell	92	7	1	100	229

Som vi ser av tabellen er det slik at 92 prosent ikke har hatt deltakelse fra funksjonshemmede i forbindelse med utforming av informasjonsmateriell, 90 prosent ikke har hatt det i vurderingen av parkering og atkomst, og 85 prosent ikke har hatt det i vurdering av

valglokaler. Det er med andre ord ganske uvanlig å ha deltakelse fra funksjonshemmede i disse prosessene.

Siden det stort sett er de samme kommunene som går igjen for de ulike områdene når det gjelder deltakelse, er det på denne bakgrunn for oss naturlig å skille mellom to grupper: 84 prosent har ikke hatt deltakelse fra funksjonshemmede i våre tre valgte områder, mens 16 prosent har hatt det i liten eller større grad.

I tabell 8 har vi sett på sammenhengen mellom bruk av veilederen og eventuell deltakelse fra funksjonshemmede.

Tabell 8. Bruk av veilederen og deltakelse fra funksjonshemmede. Prosent.

	Bruk av veilederen	
	Ikke brukt	Brukt
Ikke deltakelse	97	81
Deltakelse	3	19
Sum	100	100
N	39	185
Signifikans	**	

*** = 0,01, ** = 0,05 og * = 0,1

Det er en klar sammenheng: 3 prosent av de som ikke har brukt veilederen har hatt deltakelse fra funksjonshemmede, mens dette gjelder 19 prosent av de som har brukt veilederen. Det er umulig å si hva som er uavhengig og avhengig variabel i dette tilfellet (forutgående variabel). Det vi kan slutte er at det er en sammenheng.

3.3 Tilgjengeligheten ved valget i 2007

I forhold til tilgjengeligheten ved valget høsten 2007 har vi sett på parkering og atkomst ved valglokalene, fysisk tilgjengelighet i valglokalene og tilrettelegging for blinde og svaksynte.

3.3.1 Parkering og atkomst ved valglokalene

Her har vi sett på hvor mange valglokaler det er i hver kommune. Vi har så brukt antallet valglokaler som et utgangspunkt når vi har sett på parkeringsforhold og praktiske løsninger i og rundt valglokaler. For 230 kommuner i utvalget har vi følgende fordeling:

Tabell 9. Antall valglokaler.

Samlet antall	1459
Gjennomsnitt	6,3
Median	5
Minimum	1
Maximum	50
Standardavvik	5
Kvartil 1	1-3
Kvartil 2	4-5
Kvartil 3	6-7
Kvartil 4	8-50

I de 230 kommunene er det samlet 1459 valglokaler. Det gir et gjennomsnitt på 6,3. Medianen er et bedre mål p.g.a. stor skjevhet i utvalget (ekstremverdier), og denne er på 5 valglokaler. Minimum er 1 og maksimumsverdien er 50, og standardavviket er så høyt som 5. Dette viser igjen til stor spredning. 25 prosent av kommunene har 3 eller færre valglokaler (kvartil 1), mens 25 prosent har 8 eller flere valglokaler (kvartil 4). Halvparten av kommunene har altså mellom 4 og 7 valglokaler.

Tabell 10. Parkering og atkomst.

	Kommuner			Valglokaler		
	Antall	Andel ingen	Andel alle	Antall	Har	Andel
Trinnfri atkomst	223	3	61	1390	1176	85
Trinnfri hovedinngang	224	3	48	1396	1067	76
Parkeringsplasser for funksjonshemmede	224	39	17	1390	446	32

Bildet som vi kan lese ut fra tabellen er at:

- 97 prosent av kommunene hadde ett eller flere valglokaler med mulighet for "trinnfri" atkomst fra parkering til hovedinngangen. I alt hadde 85 prosent av alle valglokaler en slik mulighet.
- 97 prosent av kommunene hadde ett eller flere valglokaler med trinnfri hovedinngang. I alt hadde 76 prosent av valglokalene en trinnfri hovedinngang.
- 61 prosent av kommunene hadde ett eller flere valglokaler der parkeringsplasser var reservert og merket for funksjonshemmede. Kun 32 prosent av alle valglokalene hadde slike parkeringsplasser.

Da så å si alle kommuner har hatt valglokaler med trinnfri atkomst og trinnfri hovedinngang, er det mest interessant å prøve å forstå ulikheter mellom kommuner i forhold til "Parkeringsplasser for funksjonshemmede". I tabellen under har vi gjennomført en logistisk regresjon. I vår modell har vi følgende elementer:

- Avhengig variabel: Parkeringsplasser for funksjonshemmede med to kategorier har/har ikke.

- Uavhengig variabel 1: Antall valglokaler i kommunen som varierer fra 1 til 50.
- Uavhengig variabel 2: Bruk av veilederen med to kategorier har brukt/har ikke brukt.
- Uavhengig variabel 3: Deltakelse fra funksjonshemmede med to kategorier Ja/Nei.

Tabell 11. Faktorer som forklarer om kommunen har hatt parkeringsplasser for funksjonshemmede ved ett eller flere valglokaler.

	B	S.E.	Wald	Exp(B)	Sig.
Antall valglokaler	0,07	0,04	2,65	1,07	*
Bruk av veilederen	0,65	0,36	3,30	1,92	*
Deltakelse fra funksjonshemmede	1,12	0,48	5,45	3,07	**
Konstant	-0,64	0,39	2,67	0,53	*

*** = Signifikant på 0.01-nivå, ** = Signifikant på 0.05-nivå, * = Signifikant på 0.1-nivå

De tre variablene er alle signifikante på 0.1-nivå. I logistisk regresjon er det enklest å se på oddsratioene (ExpB). Vi lærer av denne at oddsen for å ha hatt parkeringsplasser for funksjonshemmede ved ett eller flere valglokaler er:

- 200 prosent høyere for kommuner som har hatt deltakelse fra funksjonshemmede i forberedelsene til valget, sammenlignet med de som ikke har hatt det.
- 90 prosent høyere for kommuner som har brukt veilederen sammenlignet med de kommunene som ikke har hatt det.
- 7 prosent høyere for hvert ekstra valglokale en kommune har. M.a.o. oddsen er høyere for kommuner som har flere valglokaler.

3.3.2 Fysisk tilgjengelighet i valglokalene

Vi har sett på tre forhold når det gjelder tilrettelegging og valg av valglokaler i forhold til bevegelseshemmede. Administrativt ansvarlig er bedt om å gi svar på hvor mange valglokaler:

- som var utilgjengelige for rullestolbrukere
- valgurnen var plassert i en høyde som sittende eller kortvokste kunne benytte (ca. 1,1 meter)
- ett eller flere avlukker var tilgjengelige for velgere i rullestol (stemmeseddelhøyde 70-110 cm)

Tabell 12. Tilrettelegging for rullestolbrukere.

	Kommuner			Valglokaler		
	Antall	Andel ingen	Andel alle	Antall	Har	Andel
Tilgjengelige valglokaler for rullestolbrukere	221	0	77	1356	1280	94
Valgurnens plassering	220	13	77	1366	1151	84
Stemmeavlukker for rullestolbrukere	222	14	59	1386	947	68

Bildet som vi kan lese ut fra tabellen er at:

- Alle kommunene hadde ett eller flere valglokaler som var tilgjengelige for rullestolbrukere. I alt var 94 prosent av alle valglokaler tilgjengelige for rullestolbrukere.
- I 77 prosent av kommunene var det i alle valglokaler slik at valgurnen var plassert i en høyde som sittende eller kortvokste kunne benytte, mens 13 prosent ikke hadde noen slik valglokaler. I alt hadde valgurnen en god plassering i 84 prosent av alle valglokalene.
- I 59 prosent av kommunene hadde alle valglokaler ett eller flere avlukker som var tilgjengelige for velgere i rullestol, mens 14 prosent ikke hadde noen slik lokaler. I alt var slike stemmeavlukker tilstede i 68 prosent av alle valglokalene.

Vi har her valgt å se nærmere på ulikheter mellom kommuner i forhold til om deres valglokaler har hatt ”stemmeavlukker for rullestolbrukere” og en ”god plassering av valgurnen”.

- Avhengig variabel: Tilretteleggingen er God (stemmeavlukker for rullestolbrukere og god plassering av valgurnen) eller Dårlig (bare en eller ingen av delene).
- Uavhengig variabel 1: Antall valglokaler i kommunen som varierer fra 1 til 50.
- Uavhengig variabel 2: Bruk av veilederen med to kategorier har brukt/har ikke brukt.
- Uavhengig variabel 3: Deltakelse fra funksjonshemmede med to kategorier Ja/Nei.

Tabell 13. Faktorer som forklarer om kommunen har god tilrettelegging for rullestolbrukere.

	B	S.E.	Wald	Exp(B)	Sig.
Antall valglokaler	0,04	0,04	0,77	1,04	
Bruk av veilederen	0,70	0,40	3,00	2,01	*
Deltakelse fra funksjonshemmede	0,49	0,52	0,88	1,64	
Konstant	0,38	0,40	0,88	1,46	

*** = Signifikant på 0.01-nivå, ** = Signifikant på 0.05-nivå, * = Signifikant på 0.1-nivå

I modellen er det kun bruk av veilederen som gir et signifikant utslag. Dette skjer på et 0.1-nivå. Vi ser at oddsen for å ha en god tilrettelegging for rullestolbrukere ved ett eller flere valglokaler er det doble for kommuner som har brukt veilederen, sammenlignet med de som ikke har brukt den.

3.3.3 Tilrettelegging for at blinde og svaksynte kan avgi stemme uten hjelp

Det siste temaet i undersøkelsen er tilrettelegging for blinde og svaksynte. Vi har her sett på tre forhold. Vi skal begynne med i hvilken grad kommunen utarbeidet informasjonsmateriell i alternative utgaver, for eksempel i storskrift eller lettlest versjon. 76 prosent av kommunene gjorde dette, mens 24 prosent ikke gjorde det. Vi skal så se på følgende forhold:

- Utenfor og i hvor mange av valglokaler var skiltingen godt lesbar (min. størrelse = 5 cm).

- I hvor mange valglokaler var det lagt til rette for at blinde og svaksynte kunne stemme uten hjelp fra andre.

Tabell 14. Tilrettelegging for blinde og svaksynte.

	Kommuner			Valglokaler		
	Antall	Andel ingen	Andel alle	Antall	Har	Andel
God skilting	223	8	83	1381	1209	88
Stemme ved egen hjelp	224	17	72	1400	1090	78

Bildet som vi kan lese ut fra tabellen er at:

- I 83 prosent av kommunene var alle valglokaler godt skiltet for svaksynte, mens i 8 prosent av kommunene var ingen lokaler godt skiltet. Ved 88 prosent av lokalene var det god skilting.
- I 72 prosent av kommunene var alle valglokaler lagt til rette for at blinde og svaksynte kunne stemme uten hjelp fra andre, mens i 17 prosent av kommunene var ikke dette tilfelle i noen lokaler. I alt var 78 prosent av alle valglokalene lagt til rette for å stemme ved egen hjelp.

Vi ser så nærmere på ulikheter mellom kommuner i forhold til tilrettelegging for blinde og svaksynte.

- Avhengig variabel: Tilretteleggingen er God (2 av 3 kriterier: informasjonsmaterieill + skilting + stemme ved egen hjelp) eller Mindre god (1 av 3 kriterier).
- Uavhengig variabel 1: Antall valglokaler i kommunen som varierer fra 1 til 50.
- Uavhengig variabel 2: Bruk av veilederen med to kategorier har brukt/har ikke brukt.
- Uavhengig variabel 3: Deltakelse fra funksjonshemmede med to kategorier Ja/Nei.

Tabell 15. Faktorer som forklarer om kommunen har en god tilrettelegging for blinde og svaksynte.

	B	S.E.	Wald	Exp(B)	Sig.
Bruk av veilederen	1,00	0,41	6,01	2,71	**
Deltakelse fra funksjonshemmede	1,22	0,76	2,58	3,39	*
Konstant	0,63	0,34	3,37	1,88	*

*** = Signifikant på 0.01-nivå, ** = Signifikant på 0.05-nivå, * = Signifikant på 0.1-nivå

I modellen er antall valglokaler tatt ut siden dette ikke hadde betydning for modellens forklaringskraft. De to andre variablene er signifikante på 0.1-nivå. Vi finner at oddsen for å ha en god tilrettelegging for blinde er:

- 240 prosent høyere for kommuner som har hatt deltakelse fra funksjonshemmede i forberedelsene til valget, sammenlignet med de som ikke har hatt det.
- 170 prosent høyere for kommuner som har brukt veilederen sammenlignet med de kommunene som ikke har hatt det.

3.4 Kommentarer til veilederen

Til slutt hadde vi et åpent spørsmål om forslag til hvordan veilederen "Tilgjengelighet til valg" kunne forbedres, og eventuelt andre kommentarer. Ca 50 kommuner har benyttet anledningen til enten å kommentere veilederen eller gjennomføringen i egen kommune.

Flere respondenter påpeker at veilederen er bra, den er grei eller den er OK. En del mener også at den gir "god veiledning i forhold til ting å huske". Den er "kjempebra som bevisstgjører og som samarbeidsdokument med Råd for funksjonshemmede". En respondent som nylig har fått ansvar for gjennomføringen av valg sier at: "Jeg vil bruke veilederen som et verktøy for å endre på rutiner, samt kvalitetssikre rutinene".

Men det er også en del som påpeker at veilederen er for detaljert. Her nevner respondentene at det blir for mye detaljer omkring for eksempel bruk av parfyme og beplantning utenfor valglokalet. "Detaljekunnskaper om vinkler etc. bør kunne hentes på nettet. Vi får så store mengder informasjon i valgtider". En respondent mener at "Man bør kanskje fokusere på noen hovedområder slik at ikke det viktige forsvinner i detaljer eller blir så omstendelig at man ikke tar i bruk veilederen". Én foreslår at veilederen i større grad kan skille "mellom det som *må* være i orden og det som *bør* være i orden/sjekkes".

Mange mener at det kan være en fordel å lage en kortversjon som er enkel i formen. "Det er for mye tekst – mye å lese for våre politikere og brukerrepresentanter". En kortversjon vil nå bedre fram, mener flere av respondentene. Det kommer forslag om "en mindre utgave med større skrift".

Svært mange understreker at de representerer små kommuner og at de dermed har oversikt over hvem som har behov for ekstra tilrettelegging i valgkretsene. Et par eksempler: "I små kommuner som vår, har me oversikt over talet på blinde og svaksynte.

Informasjonsvegleiaren var difor ikkje aktuell. Når ein vurderer tilgangen, tek me omsyn til dei 2 i vår kommune som sit i rullestol." "Jeg har ikke brukt tid på veilederen da jeg har oversikt om det er blinde/svaksynte eller funksjonshemmede i kommunen. For oss som er så små og som allerede har et valglokale som er tilpasset disse gruppene er den bare overflødig papir."

Noen av de små kommunene viser til at det er få alternative valglokaler: "I tre av våre valgkretser var det ikke alternative lokaler. Derfor ble atkomsten for rullestolbrukere noe begrenset." Andre viser til at "Vallokala er samfunnshus og skular. Vi ynskjer godt tilgjenge for funksjonshemma til desse lokala gjennom heile året, ikkje berre ved valet. Difor har vi ikkje gjort særskilde tiltak ved valet utover å informere valmedarbeidarane om å vere merksame og hjelpsame i høve til funksjonshemma som kjem. Vi får ikkje klagar på denne framgangsmåten."

Et par kommune mener at veilederen kan bli for ambisiøs på kort sikt, og at kommunen må jobbe med saken på lengre sikt: ”I en forholdsvis liten kommune med mange valgkretser, er det ikke mulig å gjennomføre alle tiltak ved ett valg - det blir for kostbart, så vi tar det etter hvert og er klar over utfordringene.” ”*Tilgjengelighet til valg* er et ressursproblem (praktisk problem). Dette vil det bli tatt mer hensyn til ved oppsett av neste valgbudsjett.”

4 Oppsummering og konklusjoner

Rapporten presenterer kommunenes erfaringer med bruken av veilederen og opplevd nytteverdi. Det sier altså noe om *effektene* av informasjonsmateriellet. Evalueringen gir en dokumentasjon av hvordan veilederen er brukt, noe som gir grunnlag for læring og utvikling av materiellet for senere bruk. I tillegg presenteres data om omfang av kommunenes samarbeid med representanter for funksjonshemmede og tilgjengeligheten til og i valglokalene.

Evalueringen viser at det store flertallet av respondentene i kommunene (93 prosent) har kjennskap til veilederen. Andelen kommuner som har brukt veilederen er noe lavere, men over 80 prosent har brukt veilederen til formidling av informasjon til funksjonærer og 70 prosent til vurdering av valglokaler (i noen grad og i stor grad). Over halvparten av kommunene har også benyttet veilederen til vurdering av parkering og atkomst og til utforming av informasjonsmateriell. Av kommunene som har brukt veilederen mener opp mot 90 prosent at de har hatt middels eller stor nytte av den.

Datamaterialet viser at kommuner som har brukt veilederen i stor grad opplever stor grad av nytte. Grad av bruk har mest å si med tanke på nytten for vurdering av valglokaler, men det har også betydning for vurdering av parkering og atkomst. Respondentene bekrefter også at veilederen har ført til endret praksis, 57 prosent i middels grad og 31 prosent i stor grad. Og i dess større grad kommunene har brukt veilederen, i dess større grad har de endret praksis.

Representanter fra funksjonshemmede har i begrenset grad deltatt i tilrettelegging foran valget. Om lag 90 prosent av kommunene har ikke involvert funksjonshemmede i vurdering av valglokaler, parkering og atkomst eller utforming av informasjonsmateriell. Likevel har representanter for funksjonshemmede deltatt i større grad i kommuner som har brukt veilederen enn i kommuner som ikke har brukt den.

På spørsmål om tilrettelegging av parkering og atkomst ser vi at nesten alle kommunene (97 prosent) hadde ett eller flere valglokaler med trinnfri atkomst og samme andel hadde ett eller flere lokaler med trinnfri hovedinngang. Alle kommuner hadde valglokaler som var tilgjengelig for rullestolbrukere.

Det er tre sentrale funn i undersøkelsen. Det handler om 1) forbedringspotensial i tilrettelegging, 2) bruken av veilederen og 3) involvering av mennesker med funksjonsnedsettelse. De to siste kan bidra til økt suksess i tilretteleggingen.

For det første har kommunene et *forbedringspotensial i tilrettelegging* både for bevegelseshemmede og blinde/svaksynte. 15 prosent av valglokalene har ikke trinnfri atkomst, 24 prosent av valglokalene har ikke trinnfri hovedinngang og hele 68 prosent av

valglokalene har ikke parkeringsplass for funksjonshemmede. 13 prosent av kommunene hadde ikke stemmeurne i passende høyde for rullestolbrukere og 14 prosent hadde ikke stemmeavlukker for rullestolbrukere. Når det gjelder tilrettelegging for blinde og svaksynte oppga 17 prosent av kommunene at de ikke hadde valglokaler hvor blinde og svaksynte kunne stemme uten hjelp fra andre og 8 prosent av kommunene oppga at de ikke hadde god skilting (minimumsstørrelse 5 cm). Her er det rom for forbedringer i kommunene for å øke tilgjengeligheten for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Til tross for at vi mener at det er et forbedringspotensial i tilretteleggingen oppga bare tre kommuner, dvs. vel 1 prosent, at det har kommet inn klager på dårlig tilgjengelighet til eller i valglokalene. Det trenger imidlertid ikke å bety at tilgjengeligheten oppleves som god, men at terskelen for å klage er høy.

For det andre har *bruken av veilederen* positiv betydning for den fysiske tilretteleggingen for funksjonshemmede (bevegelseshemmede og blinde/svaksynte). Kommuner som har brukt veilederen scorer altså høyere på tilrettelegging enn kommuner som ikke har benyttet den. Veilederen synes å være et nyttig verktøy for å gjøre noe med tilgjengelighetsproblematikken.

Siste, men ikke minst er *involvering av funksjonshemmede* viktig for tilretteleggingen. Brukermedvirkning er en sentral målsetting fra offentlige myndigheter (NOU 2001 :22). Det er derfor overraskende at bare en liten andel av kommunene har involvert mennesker med nedsatt funksjonsevne i forberedelsene til valget. Bare om lag én av ti kommuner har benyttet funksjonshemmede som kilde til informasjon om hvordan de skal tilrettelegge valglokaler og omgivelser. Datamaterialet viser at deltakelse fra funksjonshemmede virker positivt inn på tilretteleggingen. Det har faktisk en større effekt enn anvendelsen av veilederen, spesielt med tanke på parkeringsplasser for funksjonshemmede og tilrettelegging for blinde og svaksynte.

Det er derfor av avgjørende betydning for funksjonshemmedes deltakelse ved valg at:

- 1) kommunene tar veilederen i bruk,
- 2) kommunene inkluderer representanter for funksjonshemmede i forberedelser til valget.

Hvordan kan en motivere flere kommuner til å ta i bruk veilederen? I det åpne spørsmålet om forslag til hvordan veilederen kan forbedres understreker mange av respondentene at veilederen er god og at den fungerer godt. Likevel mener en del av respondentene at den blir for omfattende og detaljert. Kanskje kan det være nyttig å lage en kortversjon med noen hovedmomenter, og henvisning til mer detaljert informasjon på nettsider? En slik kortversjon kan komme enten som et supplement til eller som en erstatning for den mer omfattende veilederen.

Og hvordan motivere kommunene til å involvere mennesker med nedsatt funksjonsevne i planleggingen av valget? Medvirkning og innflytelse er sentrale verdier i politikktutforming og iverksetting i dagens samfunn. For det første er medvirkning effektivt fordi brukergruppa er

de som kjenner problemene og mulige løsninger best. For det andre er det en demokratisk rettighet for ulike grupper å kunne ha innflytelse på forhold som angår ens egen livssituasjon. For at kommunene skal ta brukervedvirkning på alvor må antakelig både nasjonale myndigheter og interessegrupper legge press på lokale myndigheter.

Informasjon om den positive sammenhengen mellom bruken av veilederen og involvering av representanter for funksjonshemmede på den ene sida og god tilrettelegging av valglokaler og omgivelser på den andre, kan dessuten motivere flere kommuner til økt innsats på området før neste valg. Slik kan kommunene sikre at alle som ønsker å stemme har muligheter til det, dvs. å sikre den enkeltes rett til deltakelse og innflytelse i samfunnet.

Referanser

Hellevik, Ottar (1991): *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget

NOU 2001: 22: *Fra bruker til borger. En strategi for nedbygging av funksjonshemmende barrierer*.

Ringdal, Kristen (2001): *Enhet og mangfold: samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget

Om valglokalene

1. Kommune

2. Hvor mange valglokaler var det ved valget i høst i din kommune?

valglokaler

3. Parkering og atkomst

Ved hvor mange av valglokalene var det parkeringsplasser reservert og merket for funksjonshemmede

Ved hvor mange av valglokalene var det mulighet for "trinnfri" atkomst fra parkering til hovedinngangen?

I hvor mange av valglokalene var hovedinngangen trinnfri?

4. Om valglokalene

Utenfor og i hvor mange av valglokalene var skiltingen godt lesbar (minimum bokstavstørrelse = 5 cm)?

I hvor mange av valglokalene var ett eller flere stemmeavlukker tilgjengelige for velgere i rullestol (stemmesedler plassert i høyden 0,7-1,1 meter)?

I hvor mange av valglokalene var det lagt til rette for at blinde og svaksynte kunne stemme uten hjelp fra andre?

I hvor mange av valglokalene var valgurnen plassert i en høyde som sittende eller kortvokste kunne benytte (ca. 1,1 meter)?

Hvor mange av valglokalene var utilgjengelige for rullestolbrukere?

5. Deltok representant(er) for funksjonshemmede i forberedelsene til valget ved ...

Nei Ja, i noe grad Ja, i stor grad

... vurdering av valglokaler?

... vurdering av parkering og atkomst?

... utforming av informasjonsmateriell?

6. Utarbeidet kommunen informasjonsmateriell i alternative utgaver, for eksempel i storskrift eller lettlest versjon?

Ja

Nei

7. Er du kjent med veilederen "Tilgjengelighet til valg"?

Ja

Nei

8. Hvis nei, kunne du hatt behov for veiledningsmateriell?

Ja

Nei

9. Er det kommet inn klager på dårlig tilgjengelighet til/i valglokalene under eller etter valget?

Ja

Nei

De siste spørsmålene går til de som har kjennskap til veilederen "Tilgjengelighet til valg".

10. Ble veilederen "Tilgjengelighet til valg" benyttet i forhold til...

Nei

Ja, i noe
grad

Ja, i stor
grad

... vurdering av valglokaler?

... vurdering av parkering og atkomst?

... utforming av informasjonsmateriell?

... å formidle informasjon til
valgmedarbeidere/funksjonærer?

11. Hvordan vil du vurdere nytten av veilederen "Tilgjengelighet til valg" i forhold til...

Liten Middels Stor

Ikke
relevant

... vurdering av valglokaler?

... vurdering av parkering og atkomst?

... utforming av informasjonsmateriell?

... endret praksis som følge av større bevissthet og mer
kunnskap?

12. Har du forslag til hvordan veilederen "Tilgjengelighet til valg" kan forbedres, eller andre kommentarer?